

SEFERBERLİK VE SAVAŞ HALİ TÜZÜĞÜ

Bakanlar Kurulu Kararının Tarihi : 24.5.1990, No:90/500
Dayandığı Kanunun Tarihi : 4.11.1983, No:2941
Yayımlandığı R.Gazetenin Tarihi : 16.7.1990, No:20576
Yayımlandığı Düsturun Tertibi : 5, Cild : 30, S.: 1293

*

**

Bu Tüzükle ilgili olarak Bakanlar Kurulu kararı ile yürürlüğe giren yönetmelik için, "Yönetmelikler Külliyatı"nın kanunlara göre düzenlenen nümerik fihristine bakınız.

*

**

BİRİNCİ KISIM

Genel Esaslar

BİRİNCİ BÖLÜM

Kapsam ve Tanımlar

Kapsam

Madde 1 – (Değişik: 5/11/2001-2001/3283 K.)

Bu Tüzük, seferberlik ve savaş hallerinde Devletin bütün güç ve kaynaklarının barış durumundan seferberlik ve savaş durumuna en çabuk ve etkin biçimde geçmesini sağlayacak hazırlıkların barıştan itibaren yapılması usul ve esaslarını, gerginlik ve buhran dönemlerinde alınacak tedbirleri, seferberliğin ilanının duyurulması, görevli teşkilatı, kamu idare, kurum ve kuruluşlarıyla özel kurum ve kuruluşların ve buralarda görevli personelin, yurttaşların yetki, görev, sorumluluk ve yükümlülükleriyle bunların kullanılması, yapılması ve uygulanması hususlarını kapsar.

Tanımlar

Madde 2 – Bu Tüzükte geçen;

A) Araç, motorlu, motorsuz ve özel amaçlı taşıtlarla iş makineleri, lastik tekerlekli traktörler ve her çeşit kara, deniz, su yolu ve hava ulaştırma araçları,

B) Bakanlık kontrolü, bakanlıkların görev alanına giren ve özel kanunlarla kurulmuş birlik, işletme, kurum ve teşebbüslerle bütün özel kuruluş ve işyerlerinde seferberlik ve savaş hazırlık ve uygulamalarıyla ilgili konularda bilgi toplama, ihtiyaç, üretim ve üretilen mal ve hizmetlerin kullanılmasının planlanması ve gerektiğinde planların uygulanması,

C) Bakanlık kuruluşları, bakanlıkların merkez teşkilatıyla ihtiyaca göre kurulan taşra ve Yurt dışı teşkilatını, bağlı ve ilgili kuruluşları,

D) Erteleme, seferberlik ve savaş hallerinde Silahlı Kuvvetleri destekleyen milli harp gücünü ve genel hayatı olumsuz yönde etkilememesi amacıyla kamu ve özel kurum ve kuruluşlarının çalışmalarını aksatmadan sürdürmesi için, bu yerlerde çalışan bazı personelin silah altına alınmasının veya lojistik yükümlülük uygulanmasının geçici olarak geri bırakılması,

E) Harekat kontrolü, zaman ve bölge olarak sınırlı özel görevlerin başarılabilmesi için Türk Silahlı Kuvvetlerine tahsis edilen kamu kurum ve kuruluşları veya bunlara ait birimlerin idari ve lojistik sorumluluklar kendi teşkilatına ait olmak üzere kullanılmasında ilgili komutana verilen yetki,

F) Hizmet, ihtiyaçların karşılanması için belirli bir süre içerisinde çalışmayla gerçekleştirilen üretim, bakım, ulaştırma, inşaat, düzenleme, kullanmaya hazır hale getirme, bir görevi sevk ve idare etme ve benzeri faaliyetlerle elde edilen belirli bir etki veya sonuç,

G) Kaynak, kamu veya özel kurum ve kuruluşlarla gerçek kişilere ait tesisler, araçlar, insan gücü ve bunlar tarafından üretilen her türlü mal ve hizmetler,

H) Kurum ve kuruluş, bakanlıkların bağlı ve ilgili kuruluşlarıyla özel kanunlarla kurulmuş kurum ve kuruluşlar, kamu ve özel bütün işyerleri,

İ) Olağanüstü hal, tabii afet, tehlikeli salgın hastalık, ağır ekonomik bunalım veya Anayasayla kurulan hür demokrasi düzenini veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketleriyle ilgili ciddi belirtilerin ortaya çıkması veya şiddet olayları sebebiyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması durumlarında gerçek ve tüzel kişiler için uygulanması özel kanununda belirtilen yükümlülüklerle temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırıldığı durum,

J) Seferberlik, Devletin bütün güç ve kaynaklarının başta askeri güç olmak üzere, savaşın ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde hazırlanması, toplanması, tertiplenmesi ve kullanılmasına ilişkin faaliyetlerin uygulandığı, hak ve hürriyetlerin kanunlarla kısmen veya tamamen sınırlandırıldığı hal,

K) Genel seferberlik, ülkeye yönelik bir tehdidin karşılanması, bütün güç ve kaynakların kullanılabilmesi için ülkenin bütününde uygulanan seferberlik,

L) Kısmi seferberlik, ülkenin bir veya birden çok bölgesinde uygulanan ve bütün güç ve kaynakların kullanılmasını gerektirmeyen seferberlik,

M) Seferberlik hali, seferberlik uygulamasının başlatıldığı gün ve saatten kaldırıldığı güne kadar devam eden durum,

N) Sefer görev emri, seferberlik ilanında sefer görev emri verilen personel ve araçların gideceği yerin ve katılacağı birliğin seferberlik numarası yazılı, sürekli olarak personelin yanında veya araçta bulundurulmuş belge,

O) (**Değişik: 11/5/2007-2007/12105 K.**) Özel çağrı, Türk Silahlı Kuvvetlerinin bu maksatla belirlenen nitelikli birlik ve kurumlarının tamamının veya bir kısmının, gerginlik ve buhran dönemlerinde seferi teşkilât ve kadro seviyesine çıkarılması ve harekât süresince bu seviyeyi korumaları için gerekli personel ve lojistik desteği sağlamak üzere gizli veya açık olarak yapılacak çağrı,

P) Savaş, Devletin devamlılığını ve milli menfaatleri sağlamak, milli hedeflere ulaşmak amacıyla, başta askeri güç olmak üzere Devletin maddi ve manevi güç ve kaynaklarını hiç bir sınırlamaya tabi tutulmadan kullanılmasını gerektiren silahlı mücadele,

R) Savaş hali, savaş ilanına karar verilmesinden bu halin kaldırıldığına ilan edilmesine kadar devam eden süre içinde hak ve hürriyetlerin kanunlarla kısmen veya tamamen sınırlandırıldığı durum,

S) Protokol, iki veya daha çok kamu kuruluşunun, seferberlik ve savaş hali hazırlık ve uygulamasında karşılıklı olarak yerine getirmeyi kabul ettikleri işlemlerle ilgili belge,

T) Sözleşme, bir kamu kurum veya kuruluşuyla gerçek veya tüzel kişilerin seferberlik ve savaş hali hazırlık ve uygulamasında karşılıklı olarak yerine getirmeyi kabul ettikleri her türlü işlemleri gösteren belge,

U) Silah altı davetiyesi, barışta manevra, tatbikat, atış ve konferanslar gibi öğretim ve eğitim amacıyla silah altına alınacak personelle araçların çağrılmalarına ilişkin belge,

Ü) Seferberlik ve Savaş Hali Hazırlıkları Direktifi, bakanlıklar, kamu ve özel sektör kurum ve kuruluşları tarafından yapılacak planlarla bu konuda yapılacak diğer işlemleri açıklayan ve Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğince hazırlanıp Bakanlar Kurulunca uygun bulduktan sonra Başbakanlıkça dağıtımını yapılan direktif,

V) Yedek personel, askerlik çağı içinde muvazzaflık hizmetini tamamlamış personel,

Y) Kanun 4/11/1983 günlü ve 2941 sayılı Seferberlik ve Savaş Hali Kanunu,

Z) Yönerge, Türk Silahlı Kuvvetleri Seferberlik ve Savaş Hali Yönergesi anlamında kullanılmıştır.

AA) (**Ek Bent: 5/11/2001-2001/3283 K.**) Gerginlik dönemi, milli menfaatleri içte ve dışta olumsuz yönde etkileyecek olayların, ülkeyi bir buhran durumuna götüreceği tarzda tırmanması hali.

AB) (**Ek Bent: 5/11/2001-2001/3283 K.**) Buhran dönemi, milli menfaatleri doğrudan veya dolaylı olarak tehdit eden veya etmesi muhtemel olan iç ve dış olay veya olayların ayrı ayrı veya birlikte vuku bulduğu halleri.

İKİNCİ BÖLÜM

Teşkilat, Görev, Yetki ve Sorumluluklar

Koordinatörlük Görevi

Madde 3 – Seferberlik ve savaş hazırlıklarının en üst düzeyde yapılmasında ve uygulanmasında;

Türk Silahlı Kuvvetlerine ilişkin işlemlerde Milli Savunma Bakanlığı, Türk Silahlı Kuvvetlerinin görev alanı dışında kalan işlemlerde Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği,

Yukarıda belirtilen işlemlerin ortaklaşa yürütülmesinde Başbakanlık koordinatörlük görevini yapar.

Teşkilat

Madde 4 – Bakanlıklarla bunların bağlı ve ilgili kuruluşlarında, kendi görev ve uzmanlık alanlarına ve seferberlik ve savaş hazırlıklarına ilişkin görev ve hizmetlerin, bakanlık ve kuruluşlarda uyumlu olarak nasıl yerine getirileceği, Seferberlik ve Savaş Hazırlıkları Direktifi esasları da dikkate alınarak, bu Tüzük hükümlerine göre bakanlıklarca düzenlenir.

Bakanlıklarla kamu kurum ve kuruluşlarında, il ve ilçelerde, seferberlik ve savaş hazırlık planlarının yapılmasını, geliştirilmesini ve süratle uygulanmasını sağlamak, gerekli faaliyetleri yapmak, yürütmek ve hazırlıkları yönlendirmek, ayrıca, koordinasyon, kontrol ve denetim hizmetlerini sorumlu makamlar adına, öncelikle, bulunan yerlerde savunma sekreterleri, savunma sekreteri yoksa, savunma uzmanları veya sivil savunma uzmanları, il ve ilçelerde sivil savunma müdürlükleri veya memurlukları yürütür. Sayılan hizmetlerin çabuk, verimli ve güvenli biçimde yerine getirilmesi amacıyla bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşlarının yetkili amirleri, valilik ve kaymakamlıklarla ihtiyaç halinde başka teşkilat elemanları da sivil savunma elemanlarıyla birlikte çalıştırılabilir.

Gerekli görülen belediyelerle özel kurum ve kuruluşlarda yukarıdaki faaliyetler sivil savunma uzmanı veya amirleriyle kendi personeli tarafından yerine getirilir.

Genelkurmay Başkanlığının Görev, Yetki ve Sorumlulukları

Madde 5 – Genelkurmay Başkanlığının, Kanunda yazılı olanlardan başka barışta, seferberlik ve savaş hali için yapılacak hazırlıklara ilişkin görev, yetki ve sorumlulukları aşağıda gösterilmiştir:

A) Seferberlik ve savaş hallerinde Silahlı Kuvvetler ihtiyaçlarının tedariki için kuvvet komutanlıkları, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığınca yapılacak hazırlıklarla ilgili direktifler vermek,

B) Kamu kurum ve kuruluşlarınca üretilen veya satın alınan mal ve hizmetlerden, seferberlik ve savaş hallerinde askeri maksatlarla kullanılacak olanların, her iki ihtiyacı da karşılayabilecek hale getirilmesi için Milli Savunma Bakanlığına öneride bulunmak,

C) Bakanlık ve kuruluşların olağanüstü hal ve savaş hazırlıkları planlama koordinasyon kurullarında temsilci bulundurmak suretiyle hazırlıkların işbirliği içerisinde geliştirilmesini sağlamak,

D) Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği koordinatörlüğünde yapılan denetlemelerde gerektiğinde gözlemci bulundurmak,

E) Bakanlıklar tarafından yapılan tahsis planlarıyla tedarikin yetersiz kalması, aksaması, acil ve zorunlu durumlar ortaya çıkması halinde milli müdafaa mükellefiyeti uygulaması yoluyla gerekli hazırlıkları yapmak ve yaptırmak,

F) Tedarik planlarının uygulanmasında bakanlıklar ve kuvvet komutanlıkları arasında koordinasyonu sağlamak.

(Ek Fıkra: 5/11/2001-2001/3283 K.) Genelkurmay Başkanlığı, seferberlik ve savaş halinin henüz ilan edilmemiş olduğu ancak, savaşı gerektirebilecek bir durumun baş gösterdiği gerginlik ve buhran dönemlerinde, kısa zamanda hazırlıkların tamamlanabilmesi ve noksatsız olarak üst düzeyde harbe hazır olunması amacıyla ihtiyaç duyulacak araç, mal ve hizmetlere ilişkin olarak, seferberlik ve savaş halinde Türk Silahlı Kuvvetleri hareket kontrolüne girecek olan kamu kurum ve kuruluşlarının imkanlarından Bakanlar Kurulu kararı ile yararlanır.

Bakanlıkların Görev, Yetki ve Sorumlulukları

Madde 6 – Bakanlıkların, Kanunda yazılı olanlardan başka barışta, seferberlik ve savaş hali için yapılacak hazırlıklara ilişkin, görev, yetki ve sorumlulukları aşağıda gösterilmiştir:

A) Seferberlik ve savaş hazırlıkları direktifinde yer alan planları, bu direktifte belirtilen esas ve usullere uygun olarak ilgili makamlarla uyumlu biçimde geliştirmek ve gerektiğinde uygulanmasını sağlamak,

B) Bakanlığın merkez ve taşra birimlerinin, bağlı ve ilgili kuruluşlarla bunlara bağlı ve bunların kurdukları veya özel kanunlarla kurulmuş birlik, işletme, müessese, teşebbüsler ve bakanlık görev alanına giren özel kuruluşların seferberlik ve savaş hazırlıklarını, kendi kuruluş

kanununda yer alan görevleri seferberlik ve savaş hallerinde de etkin olarak yerine getirecek biçimde gerekli düzenlemeleri yapmak ve yaptırmak,

C) Bakanlığın kuruluş ve kontrolünde bulunan kaynakları saptamak kataloglar haline getirerek ilgili makamlara göndermek ve kaynak bilgilerinin güncel halde bulunmasını sağlamak,

D) Türk Silahlı Kuvvetleriyle diğer bakanlıkların kendi teşkilatının ve kontrolündeki kurum ve kuruluşlarla valilikler tarafından bildirilen ihtiyaçların karşılanması için tahsis planlamasını yapmak,

E) Bakanlık teşkilatına ve bakanlık kontrolünde bulunan seferberlik planlamasına dahil edilecek özel kurum ve kuruluşlara bu konuda görevler vermek,

F) Seferberlik ve savaş ilan edildiğinde yapılan hazırlıkların noksatsız olarak uygulanmasını başlatmak ve yürütmek,

G) Seferberlik ve savaş hazırlıkları hakkında Bakanlar Kurulu kararları ve milli güvenlik siyaseti çerçevesinde saptanan görevlerin yerine getirilmesi için uzun vadeli planlar, kalkınma planları ve yıllık programlarda öncelikle yer alması gerekli görülen önlemleri almak ve uygulamak,

H) Topyekün savunma, seferberlik ve savaş hazırlıkları için alınan önlemlere ilişkin plan ve programlarla bakanlık yıllık çalışma ve uygulama programlarının yürütülmesinde, kuruluşlarında ortaya çıkan güçlüklerin, aksaklıkların ve tıkanıklıkların, bakanlık düzeyinde veya bakanlıklararası düzeyde giderilmesini sağlamak,

İ) Topyekün savunma, seferberlik ve savaş hazırlıklarına ilişkin hizmet ve faaliyetlerin ekonomik ve etkin biçimde yerine getirilmesi için personel, para ve malzeme gibi mevcut kaynakların uygun ve verimli kullanılmasını sağlamak,

J) Bakanlık bütçesini, topyekün savunma, seferberlik ve savaş hazırlıklarının geliştirilmesini ve gerektiğinde tatbikatlarda denenmesini sağlayacak biçimde hazırlamak,

K) Bakanlıkla ilgili seferberlik ve savaş ödeneği ihtiyaçlarının saptanması, planlanması, protokole bağlanması ve ödeme işlemlerinin zamanında gerçekleştirilmesini sağlayacak önlemler almak,

L) Topyekün savunma, seferberlik ve savaş hazırlıklarına ilişkin konularda bakanlık teşkilatıyla kontrolunda bulunan, planlamaya dahil özel kurum ve kuruluşların kontrol ve denetimini yapmak, gerektiğinde sürekli çalışmayı sağlayacak önlemleri almak,

M) Planlama ve uygulamada, yürürlükteki mevzuatın yeterli olmadığı durumlarda ihtiyacı karşılayacak yeni yasal düzenlemeler için hazırlık çalışmaları yapmak,

N) Bakanlık merkez ve taşra teşkilatına bağlı ve ilgili kuruluşlarda topyekün savunma, seferberlik ve savaş hazırlıklarıyla görevli personelin eğitimi için planlar hazırlamak ve uygulamak.

(Ek Fıkra: 5/11/2001-2001/3283 K.) Bakanlıklar, merkez ve taşra teşkilatıyla bağlı, ilgili veya kontrolünde bulunan kamu kurum ve kuruluşlarına ait imkanlarını seferberlik ve savaş halinde veya seferberlik ve savaş halinin henüz ilan edilmemiş olduğu, ancak savaş gerektirebilecek bir durumun baş gösterdiği gerginlik ve buhran dönemlerinde, Genelkurmay Başkanlığının talebi ve Bakanlar Kurulu kararı ile Türk Silahlı Kuvvetlerinin hareket kontrolüne vermek, barıştan itibaren Türk Silahlı Kuvvetlerinin yetkili komutanlıkları ile koordineli şekilde yürütülecek planlama çalışmalarına ilgili kurum ve kuruluş temsilcilerinin katılmasını sağlamak, bu kapsamda yapılan hazırlıkları takip etmek ve denetlemekle yükümlüdür.

Milli Savunma Bakanlığının Görev, Yetki ve Sorumlulukları

Madde 7 – Milli Savunma Bakanlığının görev, yetki ve sorumlulukları aşağıda gösterilmiştir:

A) Personel, araç, mal ve hizmet kaynakları hakkında Silahlı Kuvvetler için gerekli bilgileri sağlamak,

B) **(Değişik: 17/4/2006-2006/10691 K.)** Bakanlıklar tarafından hazırlanan mal ve hizmet üretimine ilişkin kaynak kataloglarının Genelkurmay Başkanlığı, kuvvet komutanlıkları, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığına gönderilmesini sağlamak,

C) Kaynaktan meydana gelen değişiklik ve gelişmeleri izleyerek bilgileri güncel durumda bulundurmak,

D) Türk Silahlı Kuvvetlerinin, seferberlik ve savaş hallerinde bakanlıklar kanalıyla tedarik edilecek ihtiyaçlarını saptayarak kaynağı kontrol eden bakanlığa bildirmek,

E) İhtiyaçlara göre kaynağı kontrol eden bakanlıklarca yapılan tahsislerin, Genelkurmay Başkanlığınca saptanan ilke ve önceliklere göre kuvvet komutanlıkları, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığına tahsisini düzenlemek,

F) İhtiyaçların süratle karşılanması için bakanlıklar arasında koordinatörlük yapmak,

G) İhtiyaçların yerinde, zamanında, yeterli ve sürekli olarak karşılanması için gerekli görülen malların barıştan itibaren tedarik edilerek stoklanması için önlemler almak,

H) Seferberlik ve savaş hallerinde ihtiyaçların karşılanması konusunda Başbakanlık, Genelkurmay Başkanlığı, bakanlıklar, diğer ilgili makamlar ve özel kuruluşlarla işbirliği yaparak savaş sanayiine geçiş için üretim kaynaklarında yapılması gereken düzenlemeleri ve üretilecek mal ve hizmetleri saptamak,

İ) Milli sanayinin olanaklarıyla gelişme durumunu saptamak ve üretimin seferberlik ve savaş ihtiyaçlarını karşılayacak hale getirilmesi için gerekli önlemleri aldirtmak,

J) Yurt dışından tedarik yoluyla karşılanacak ihtiyaçlar için Başbakanlık, Genel Kurmay Başkanlığı ve ilgili bakanlık ve kuruluşlarla işbirliği halinde hazırlık yapmak, gerekli malların barıştan itibaren stoklanmasını sağlamak,

K) Seferberlik ve savaş hallerinde, barış döneminde yapılan hazırlıkların süratle uygulamaya konulması için gerekli işlemleri yapmak,

L) Seferberlik ve savaş ilanında ve bu haller süresince Milli Müdafaa Mükellefiyeti Kanununun uygulanmasıyla ilgili işlemleri yapmak,

M) Türk Silahlı Kuvvetleri seferberlik ve savaş ödeneği ihtiyaçlarının saptanması, planlanması, protokola bağlanması ve ödeme işlemlerinin zamanında gerçekleştirilmesini sağlayacak önlemleri almak,

N) Seferberlik ve savaş hazırlıklarının tatbikatlarda denenmesiyle ilgili ödeneklerin bütçe kanununda yer almasını sağlamak,

O) Seferberlikle ilgili tedarik hazırlıklarını ve erteleme işlemlerini yapmak.

Gerçek ve Tüzel Kişilerin Görev ve Sorumlulukları

Madde 8 – Gerçek kişilerle, kamu ve özel kurum ve kuruluşlar, Kanunda diğer kanunlarda ve bu Tüzükte, Seferberlik ve savaş hazırlıklarına ilişkin olarak kendilerine verilen görev ve yükümlülükleri yerine getirmek, mülki ve askeri makamlar tarafından istenilen her türlü bilgileri zamanında vermek zorundadır. Bu yoldan sağlanan bilgiler, seferberlik ve savaş planlaması dışında başka amaçlarla kullanılamaz.

İKİNCİ KISIM

Duyuru, Denetim ve Ödeme İşlemleri

BİRİNCİ BÖLÜM

Seferberlik Hali

Seferberlik İlanının Duyurulması

Madde 9 – Kanunun 10 uncu maddesindeki usul ve esaslara göre ilan edilen seferberliğin yürürlüğe girdiği tarih, saat ve seferberliğin genel veya kısmi oluşuyla kısmi seferberliğin kapsayacağı yerler belirtilerek Bakanlar Kurulu kararıyla duyurulur.

Gerektiğinde yukarıdakilere ek olarak aşağıdaki hususlara da yer verilir:

- A) Seferberlik ilan edilen bölgelerde görevlendirilen komutanlar ve yetkili oldukları bölge sınırları,
- B) Sıkıyönetim uygulanacak bölgeler ve görevlendirilen komutanlar,
- C) Personel, araç, mal ve hizmet yükümlülüklerinin uygulanmasıyla ilgili esaslar,
- D) Kısmi seferberlik ilanında, seferberlik ilan edilen bölgeler dışında uygulanacak yükümlülüklerle ilişkin esaslar,
- E) Sivil savunma, Yurt içi düşmana karşı silahlı savunma yükümlülüğü ve gerekli görülen diğer konulara ilişkin esaslar,
- F) Tahliye ve seyrekletirmeyle ilgili esaslar,
- G) Seferberlik ilanının gizli veya açık olarak duyurulacağına ait açıklamalar,
- H) Bakanlar Kurulunca gerekli görülen diğer esaslar.